

Mai 2024

Nyt fra Civilprocessen

Highlights

Vi fortsætter efterslæbet fra min barsel og er nu nået til praksis trykt i april 2024. Der er lidt for enhver, men skal jeg fremhæve 5 afgørelser, som alle procesinteresserede som minimum bør notere sig, må det være følgende:

Det første highlight, vi kommer til, er fra Højesteret. Det er *U 2024.3006 H*, der dels siger lidt om den tekniske fremgangsmåde ved *ad citation* i landsretten i første instans, dels er et interessant eksempel på den konkrete *hensigtsmæssighedsvurdering ved kumulation på et (relativt) sent stade* – og så meget desto mere interessant, fordi landsretten og Højesteret så forskelligt på denne vurdering.

I afsnittet om bevisførelse omtales *U 2024.2293 V (FM 2024.9)*, der fastslår, at skønsindstævnte ikke kan kræve beskrivelsen af sagsgenstanden ændret, hvis ellers rekvirentens beskrivelse holder sig inden for rammerne af § 196, stk. 2. Afgørelsen er afsagt i en sag om isoleret bevisoptagelse, men må gælde ved syn og skøn under sagen også. Som det fremgår af min omtale, var byretten gået salomonisk frem, men i Viborg har man altså lagt op til en stringent fortolkning på dette område.

Straks efter følger en samlet (og lidt lang) analyse af *U 2024.2424 V (FM 2024.14)* og *U 2024.2375 Ø (FM 2024.48)* om fremsendelse af ensidigt indhentede erklæringer til en skønsmand. Isolering viser de to afgørelser begge, at sådanne normalt kan sendes til skønsmanden, hvis de er indhentet inden sagen (sml. retsplejelovens § 341). Under overfladen gemmer sig imidlertid mere nuancerede vurderinger, ikke mindst hvis afgørelserne skal sampasses med FM 2023.18.

Det fjerde highlight findes under overskriften "Anke- og kærebegrænsninger". Det er *U 2024.2851 V*, der fastslår, at de almindelige appelbegrænsningsregler (også gælder ved

private straffesager, hvorunder der ikke nedlægges påstand om straf. Jeg har ikke fundet mig i stand til en grundigere analyse af afgørelsen – men vil tålmodigt vente Højesterets afgørelse. Det praktisk vigtige spørgsmål er nemlig tilladt indbragt.

Endelig vil jeg fremhæve *FM 2024.10*, som jeg bruger en del spalteplass på. Landsrettens afgørelse er egentlig ligetil, men byrettens forudgående afgørelse ansporede til lidt større ordflittighed. *Helt kort bekræfter afgørelsen, at der også ved sager afsluttet efter en delhovedforhandling skal ske udmåling inden for taksterne*. (De mulige undtagelser gennemgår jeg i analysen).

Retlig interesse og »rette sagsøgte«

U.2024.2693 V – retlig interesse i sagen om »klimakontrolleret gris«

Afgørelsen blev (som det vel er alle bekendt) indbragt for Højesteret – og da jeg skriver dette nyhedsbrev på bagkant ved jeg også, hvad udfaldet i appelsagen blev (Danish Crown tog bekræftende til genmæle).

Som følge af appelsagens udfald er det imidlertid netop Vestre Landsrets afgørelse, der er værd at analysere for de procesretlige spørgsmål: om sagsøgerne i sagen havde retlig interesse.

Spørgsmålet rejste for så vidt to delspørgsmål.

For det første, om organisationerne kunne forfølge de nedlagte anerkendelsespåstande.

Spørgsmålet ligner lidt det, der behandlet under kravet om »konkret interesse«, men havde faktisk et lidt andet fokuspunkt.

Det følger således af en særregel i markedsføringsloven, at enhver med retlig interesse kan anlægge sag om forbud, påbud, erstatning og vederlag efter samme lovs § 24 – og Danish Crown mente, at man derfra skulle slutte modsætningsvist til, at der ikke kunne føres anerkendelsessøgsmål. Dette argument vandt ikke gehør i landsretten.

(Samme bestemmelse rummer for så vidt også et spørgsmål om, hvornår en forening har *retlig interesse*, der efter ordlyden begrænser søgsmålsretten. Praksis herom er righoldig, men fra netop markedsføringsområdet er der grund til at fremhæve U 2020.368 SH. Henset til de sagsøgende foreningers formål og virke og sagens karakter var det vel ret oplagt, at de kunne optræde som parter).

For det andet, om organisationen »stadig« havde interesse i sagen, efter Danish Crown var ophørt med at bruge udsagnet i markedsføringsammenhænge (det man ofte kalder »aktuel interesse«).

Landsrettens præmisser er på dette punkt for korte til, at de kan bære en længere analyse – men begrundelsen for at besvare spørgsmålet bekræftende peger vel på, at man som den almindelige hovedregel kan få prøvet lovligheden af (tidligere) markedsføring, når ikke væsentlige hensyn til modparten taler imod sagsanlægget.

U 2024.2543 Ø (FM 2024.13, FED 2024.18 T:BB 2024.503) – boligforening anset for rette sagsøgte

En skadelidt havde sagsøgt sin arbejdsgiver og den almene boligorganisation, på hvis areal, skaden var sket. Da boligorganisationen gjorde indsigelse, udskilte byretten spørgsmålet om rette sagsøgte (organisationen eller den enkelte afdeling).

Både by- og landsret fandt, at sagen med rette var anlagt mod boligorganisationen – og det kunne efter landsrettens opfattelse ikke føre til et andet resultat, at man måske (tillige) kunne have sagsøgt afdelingen.

Præmisserne er grundige og lette at forstå. Landsretten henviser dels til U 2008.1983 H (der ikke handler om rette sagsøgte, men indeholder en grundig beskrivelse af almene boligorganisationers forhold) og U 2022.1187 H (der tillod et sagsanlæg om tilbagebetaling af forbrugsudgifter mod en boligorganisation), dels til, at sagen *konkret handlede om* et fald på et område, som boligorganisationen havde pligt til at vedligeholde, jf. almenlejelovens § 24.

Boligorganisationen var med andre ord retssubjekt for i hvert fald en del af de retlige argumenter, sagsøger støttede sit krav på – og så kunne organisationen naturligvis også sagsøges.

(Sagen kan i øvrigt give grund til at genbesøge netop U 2022.1187 H, som er analyseret i Almanakken 2022).

Værneting

U 2024.2540 V – Revisornævnet omfattet af retsplejelovens § 240, stk. 2

Ved denne afgørelse har Vestre Landsret fastslået, at Revisornævnet er en central statslig virksomhed.

Det indebærer, at sagsøgere kan anlægge sag mod Revisornævnet (om nævnets afgørelsesvirksomhed) ved deres eget hjemting, jf. retsplejelovens § 240, stk. 2.

For *connaissanceur* er landsrettens grundige og meget konkrete præmisser med gennemgang af Revisornævnets tilblivelse, organisatoriske forhold og finansiering værd at læse til illustration af den vurdering, der i grænsetilfælde (mellem *privat* og *statslig*) må foretages efter bestemmelsen.

Kumulation og samlet behandling

U 2024.3006 H – kumulation af sager om refusion af udbytteskat (og lidt om minretssag.dk ved adcitation i 1. instanssager ved landsretten)

I denne sag tillod Højesteret kumulation af to sager anlagt mod hhv. et canadisk pensionsselskab; Nordea og en række udenlandske banker om tilbagebetaling af uberettiget refusion af udbytteskat.

Sagerne mod det canadiske pensionsselskab og Nordea, der begge vedrørte de samme udbetalinger, var anlagt særskilt med ca. 1 års mellemrum, og var begge henvist fra Københavns Byret til Østre Landsret, der traf afgørelse om kumulation.

Sagerne mod de udenlandske banker, der vedrørte påstået (erstatnings-)ansvar, var anlagt som adcitationssager. Også disse (adciations-)stævninger var indleveret ved Københavns Byret, og heri ligger et spændende præliminært spørgsmål.

Som baggrund for fremgangsmåden anførte SKAT, at det havde været teknisk umuligt at indgive adciationsstævning i de verserende sager ved Østre Landsret, og at SKAT derfor havde indgivet stævningen til Københavns Byret men med anmodning om adcitation til sagskomplekset ved landsretten.

Denne fremgangsmåde tiltrådte både Østre Landsret og Højesteret.

Herefter udestod den skønsprægede hensigtsmæssighedsvurdering efter retsplejelovens § 250, stk. 2, nr. 3, der ved landsretten faldt ud til en afgørelse om ikke at kumulere, bl.a. fordi de senere sager (erstatningssagerne) rejste særskilte spørgsmål, som kunne forlænge og fordyre de verserende sager.

Højesteret nåede – med grundige præmisser – det modsatte resultat, hvilket dels kan læses som et *eksempel* på reglens konkrete anvendelse, dels mere generelt illustrerer det hovedområde, der i forarbejderne beskrives som »krav mod eller mellem flere skadevoldere«.

Mere generelt siger sagen vel, at når samme grundlæggende forløb/kompleks (her »det samlede skattearrangement«) giver anledning til krav mod eller mellem flere parter, vil der ofte være grundlag for at samle disse sager, også selvom det retlige grundlag for kravet kan være forskelligt – i hvert fald, når det som i månedens afgørelse må forventes, at sagens bevismæssige tyngdepunkt er selve forløbet, der danner grundlag for kravene.

(Det er efter min opfattelse sigende, at landsretten i kendelsen om at nægte ad citation satte sagerne mod de udenlandske banker i bero for at afvente sagerne mod Nordea og det canadiske selskab, idet et eventuelt erstatningskrav fandtes at måtte afhænge af, om SKAT fik pengene tilbage. Denne beslutning illustrerer i sig selv sagernes indbyrdes afhængighed – og som bagtæppe for Højesterets afgørelse viser den vel, at det ikke i sig selv udelukker kumulation, at en eller flere af sagerne kan siges at »gå forud« for de øvrige tvister).

Bevisførelse og syn og skøn

U 2024.2293 V (FM 2024.9) – om formuleringen af genstanden for syn og skøn (ved isoleret bevisoptagelse)

En lidt særegen sag, hvor landsrettens præmisser måske siger noget generelt om anvendelsen af retsplejelovens § 196, stk. 2.

Det følger af bestemmelsen, at en *begæring om syn og skøn* skal indeholde »oplysninger om genstanden for syn og skøn og formålet med forretningen«, og heri ligger altså, at det (i udgangspunktet) er rekvirenten, der udfærdiger denne beskrivelse.

Det kan – naturligvis – give anledning til bemærkninger fra modparten, og det var netop temaet i månedens afgørelse, hvor skønsindstævnte ønskede en tilføjelse til den beskrivelse, der var indeholdt i begæringen.

Som jeg læser sagen, var rekvirentens beskrivelse (rimeligt) nøgtern og saglig, men også modpartens ønskede tilføjelse kan beskrives med disse ord. Der var altså ingen, der forsøgte at »vinkle« beskrivelsen; blot en reel uenighed om, hvorvidt en yderligere detalje skulle medtages.

Byretten valgte den salomoniske løsning: At lade beskrivelsen udvide, så begge parter var glade (eller sådan da, for rekvirenten kærede kendelsen). Landsretten gik mere stringent til værks:

Da den oprindelige beskrivelse af rammerne for syn og skøn opfyldte kravene i § 196, stk. 2, burde begæringen være taget til følge med denne formulering – og hermed (måske) mere generelt sagt, at det er rekvirenten, der udfærdiger beskrivelsen af genstanden for syn og skøn (så længe denne beskrivelse lever op til kravene i retsplejeloven).

(Parternes procedurer for landsretten er i øvrigt værd at læse, da de på ganske rammende vis illustrerer det skisma, der faktisk ligger i en sådan tvist; navnlig må man antage, at der i kendelsen ligger en indikation af rekvirentens argument om, at en skønsindstævnt, der ønsker at stille spørgsmål ud over den angivne genstand – og altså har en reel interesse i at få ændret beskrivelsen – i stedet må fremsætte egen begæring om syn og skøn).

U 2024.2424 V (FM 2024.14) og U 2024.2375 Ø (FM 2024.48) – ensidig erklæring indhentet inden sagens anlæg

Vi fortsætter overskriften med en analyse af to afgørelser om et favoritemne: ensidigt indhentede erklæringer – og vi tager dem samlet, fordi de giver anledning til samme (ret lange) analyse.

I begge sager var erklæringen indhentet *inden sagens anlæg*, og spørgsmålet var, om den på den baggrund kunne fremlægges (i en sag om isoleret bevisoptagelse) og fremsendes til en skønsmand.

Svaret på begge spørgsmål var bekræftende ved både Østre og Vestre Landsret, hvilket vel på overfladen var som forventet. Det er jo netop dette tidsmæssige skæringspunkt, der i medfør af retsplejelovens § 341 a er udslagsgivende for i hvert fald spørgsmålet om fremlæggelse i sagen.

Når afgørelserne alligevel begrundes en grundig analyse (og formentlig grunden til, at de blev trykt), er det fordi vi så sent som i FM 2023.148 fik en afgørelse fra Vestre Landsret, der *nægtede* en part at fremsende en lignende erklæring til sagens skønsmand med følgende begrundelse:

»Ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer om spørgsmål, der indgår i skønstemaet, vil ofte medføre risiko for utilbørlig påvirkning af skønsmanden, hvis den fremlægges for skønsmanden inden hans besvarelse af skønstemaet. Dette gælder i særdeleshed i det omfang, den ensidigt indhentede erklæring indeholder vurderinger af blandt andet skadesomfang og skadesårsag. Risikoen gør sig i mindre grad gældende for beskrivelser i en erklæring om faktiske forhold og iagttagelser.

Landsretten finder, at de fremlagte erklæringer, bilag 2, 3 og 18, ud over beskrivelser af faktiske forhold og gjorde iagttagelser i betydelig grad indeholder vurderinger og konklusioner foretaget af de sagkyndige. Bilagene må derfor ikke fremsendes til skønsmanden i den foreliggende form.«

Det citerede udtrykte jeg i min omtale af kendelsen sympati for – jeg har selv med henvisning til U 2022.97 H plæderet for, at man i relation til fremsendelse af sådanne erklæringer til en skønsmand bør skele til, om skønsmanden har afgivet sin første besvarelse.

(Højesteret udtalte i sagen følgende: »Fremlæggelse og udlevering af erklæringen om tabsopgørelsen til skønsmanden inden gennemførelsen af syn og skøn om samme tema ville indebære en risiko for utilbørlig påvirkning af skønsmanden.«) (Denne opfattelse støttes som nævnt i flere tidligere analyser tillige på praksis fra VBA og har senest fået tilslutning i »Syn og Skøn« (7. udgave)).

Man må imidlertid *også* skelne mellem, om erklæringen er indhentet *før eller efter* sagens anlæg, jf. udtrykkeligt retsplejelovens § 341 a og de dertil hørende forarbejder. Bestemmelsen vedrører ganske vist kun direkte *fremlæggelse i sagen*, men motiverne omtaler også spørgsmålet om fremsendelse til en skønsmand, og i det hele taget er slægtskabet mellem de enkelte variationer betydeligt (det er derfor også helt på sin plads, at både bestemmelsen og motiverne citeres i alle tre kendelser!). Strukturelt kan man derfor inddele de enkelte underspørgsmål i fire situationer:

- 1) Erklæringen er indhentet inden sagens anlæg og fremsendes inden skønsmandens besvarelse. Her må erklæringen som udgangspunkt fremlægges, jf. § 341 a, og da en skønsmand som udgangspunkt har adgang til sagens samlede materiale, er spørgsmålet, om erklæringen *undtagelsesvist skal undtages*.
- 2) Erklæringen er indhentet inden sagens anlæg og fremsendes efter skønsmandens besvarelse. Her må erklæringen (igen) som udgangspunkt fremlægges, og den må endvidere *som udgangspunkt* fremsendes til skønsmanden, jf. den i pkt. 4 omtalte praksis.
- 3) Erklæringen er indhentet efter sagens anlæg og fremsendes inden skønsmandens besvarelse. Her må erklæringen som udgangspunkt ikke fremlægges, og spørgsmålet er, om den *undtagelsesvist skal tillades fremsendt* til skønsmanden. Af de i FM 2023.148 nævnte grunde, må svaret herpå nok ofte være nej.
- 4) Erklæringen er indhentet efter sagens anlæg og fremsendes efter skønsmandens besvarelse. Her må erklæringen som udgangspunkt ikke fremlægges, men praksis har accepteret, at den *normalt kan sendes til skønsmanden*, jf. U 2020.282 H, U 2020.800 V, FM 2020.265, FM 2023.27.

Månedens kendelser faldt i den første kategori, og landsretterne fandt i øvrigt ikke, at der var risiko for utilbørlige påvirkninger. Erklæringen skulle derfor i begge sager sendes til skønsmanden.

Tilbage står spørgsmålet, om kendelserne så er uforenelige med FM 2023.148 (der også vedrørte erklæringer udarbejdet

inden sagens anlæg), og mere generelt, hvad retsstillingen er for hver af de fire situationer.

Det falder uden for mit nyhedsbrev at komme helt i bund med dette spørgsmål, men som min foreløbige observation kan nok sammenfattes som følger:

Når en erklæring som udgangspunkt ikke kan fremlægges i sagen, må der skulle »noget til«, før den kan sendes til en skønsmand (kategori 3 og 4). Det ”noget” er typisk, at erklæringen skal bruges til supplerende spørgsmål, eller til støtte for det synspunkt, at skønsmanden bør afsættes. I de sager har vi klar dækning i retspraksis for at tillade erklæringen – og den kan altså fremlægges i en række typetilfælde *efter skønsmandens første besvarelse*.

Når erklæringen som udgangspunkt kan fremlægges, skal der omvendt »noget til«, før skønsmanden ikke skal have lov at se den. Det ”noget” vil næsten aldrig være til stede, når skønsmanden har svaret første gang (og derfor antageligt er mindre modtagelig for utilbørlig påvirkning). Det vil derimod nogle gange være til stede, hvis skønsmanden endnu ikke har dannet sig en egen mening. Om det konkret er tilfældet må efter min opfattelse *navnlig* bero på karakteren af erklæringen (hvor observerende hhv. vurderende er den), og måske i tvivlstilfælde på afsenderen (er *formålet* at kyse skønsmanden ved at trække et fagligt fyrtårn frem).

Alle tre kendelser kan *rummes* inden for denne meget vage beskrivelse – men dykker man ned i præmisserne er de næppe udtryk for helt samme retsopfattelse.

Hvor FM 2023.138 synes at udtrykke den grundtanke, at der normalt eller dog ofte er risiko for utilbørlig påvirkning, hvis skønsmanden ikke først danner sit eget indtryk, er U 2024.2424 V og U 2024.2375 Ø nok udtryk for den modsatte antagelse; en sagkyndig erklæring er normalt ufarlig, og den part, der protesterer, må vise at det konkret ikke er tilfældet.

U 2024.2420 Ø (FM 2024.47) – sagkyndige udtalelser af generel karakter

Vi bliver i nabolaget, men med en vigtig forskel.

Twistens genstand var to notater fra hhv. Vidensråd for Forebyggelse og Sundhedsstyrelsen samt en række vurderinger fra Statens Institut for Folkesundhed.

Centralt for sagens udfald var, at ingen af notaterne handlede om den konkrete sag (om dens parter eller genstand). De handlede om *generelle ricisi* – og erklæringerne var derfor ikke omfattet af retsplejelovens § 341 a, men kunne frit fremlægges.

Resultatet er jeg grundlæggende enig i, men jeg vil alligevel komme med en enkelt tilføjelse.

Den centrale højesteretsdom på området er U 2019.2537 H – som landsretten også citerer. Det er den, der forklarer, *at der er forskel* på de vurderinger, der skal indhentes efter reglerne om syn og skøn, og så (faglige) udtalelser om generelle spørgsmål; samt forklarede *hvori forskellen består*.

I sagen fra Højesteret var der tale om, at en part havde anmodet om rettens *tilladelse* til at indhente svar på en række spørgsmål (hvoraf et spørgsmål altså var generelt), og der var derfor også tale om en kontradiktorisk proces.

I månedens afgørelse var materialet *blot ensidigt indhentet* af den ene part og fremlagt i sagen.

Det gør ikke afgørelsen forkert. Den er efter min opfattelse rigtig, og den viser velsagtens, at det *ikke* er et krav, at generelle udtalelser indhentes kontradiktorisk.

Men det kan alligevel være tilrådeligt. Dels fordi det alt andet lige må øge erklæringens bevisværdi, dels fordi der efter min opfattelse kan være situationer, hvor en ensidigt indhentet erklæring om generelle spørgsmål *kan afvises ud fra en utilbørlighedsvurdering* (svarende til den, vi kender fra retsplejeloovens § 341 a).

Udeblivelse og genoptagelse

FM 2024.8 – betalingspåkrav ikke genoptaget

Sagen omtales, fordi det af forarbejderne til retsplejeloovens § 477 e, stk. 4, om genoptagelse af betalingspåkrav fremgår, at bestemmelsen skal administreres i overensstemmelse med retsplejeloovens § 367 (den almindelige genoptagelsesregel).

I sagen havde fogedretten givet et betalingspåkrav anden påtegning, hvorefter skyldneren indgav en udfyldt indsigelsesblanket. Fogedretten valgte (med rette) at behandle denne som en anmodning om genoptagelse, og meddelte herefter skyldneren, at der kunne ske genoptagelse mod sikkerhedsstillelse.

Først mere end 1 måned senere svarede skyldneren (med en ny anmodning om genoptagelse uden sikkerhedsstillelse), og fogedretten afviste herefter sagen, hvilket landsretten tiltrådte.

Afgørelsen illustrerer *hovedprincipperne* i § 367:

- Når en genoptagelse bortfalder (eksempelvis fordi den krævede sikkerhed ikke betales), står den oprindelige afgørelse ved magt

- En ny anmodning om genoptagelse skal derfor regnes fra den oprindelige afgørelse, og fristen vil derfor almindeligvis i mellemtiden være udløbet
- Der skal (helt) særlige omstændigheder til at meddele genoptagelse efter mere end 4 uger

I den konkrete sag var den omstændighed, at skyldneren angav ikke at kunne modtage digital post, og at han havde modtaget de fysiske breve »så sent, at han ikke kunne gøre noget«, ikke tilstrækkelig til at se bort fra den almindelige frist.

Anke- og kærebegrænsninger

U 2024.2851 V (TfK 2024.197) – om retsplejeloovens § 368 stk. 1 (i en injuriersag)

Sagen er tilladt indbragt for Højesteret, jf. Procesbevillingsnævnets sagsnr. 24/11115.

Det følger af retsplejeloovens § 989, at straffesager, der påtales af private, behandles efter retsplejeloovens civile regler.

Landsretten fandt, at dette *tillige gjaldt, selvom der ikke nedlægges påstand om straf*, og fandt med henvisning hertil, at retsplejeloovens § 368, stk. 1, fandt anvendelse ved appel af en afgørelse i en injuriersag (der var behandlet i den civile retspleje) – og da der i sagen var nedlagt påstand om godtgørelse med 10.000 kr., var den beløbsmæssige betingelse for anke uden Procesbevillingsnævnets tilladelse ikke opfyldt.

Afgørelsen fremstod for mig ved første læsning ligetil. Det er jo, hvad der står i bestemmelsen. Men omvendt er det et spørgsmål, som må formodes at have stor praktisk betydning, og der er muligt flere nuancer i sagen - hvad landsrettens særskilte omtale af betydningen af en eventuel påstand om straf og af ankereglerne for sager, hvori der (tillige) er rejst *offentligretlig* tiltale, også viser.

Personligt hælder jeg som anført til både den analyse og det resultat, landsretten nåede. Men jeg er da spændt på at se Højesterets behandling af spørgsmålet.

Sagsomkostninger og fri proces

T:BB 2024.459 – sagsomkostninger i syn og skøn ved VBA

Sagen er en voldgiftssag, men principperne for udmåling af sagsomkostninger ved syn og skøn ligner retsplejeloovens ditto tilstrækkeligt til, at den skal nævnes.

Afgørelsens faktum er noget kringlet. Det tager vi lige stille og roligt.

Efter en totalentreprise blev bygherren mødt med reklamationer fra slutkøberen. Bygherren videresendte disse reklamationer til totalentreprenøren, og der var således en »mulig konflikt« mellem de to parter.

Totalentreprenøren agerede herefter som udfarende og iværksatte syn og skøn mod bygherren, der adciterede slutkøberen. Efter betydelig skriftveksling tilbagekaldte totalentreprenøren sagen, og bygherren hævdede herefter ditto adcitationsskønssagen.

På dette tidspunkt havde bygherren afholdt betydelige omkostninger, og derfor anlagde han (voldgifts-)sag mod totalentreprenøren med påstand om *erstatning for afholdte sagsomkostninger samt for pålagte udgifter til slutkøberen*.

Voldgiftsrettens bedømmelse af spørgsmålet er meget grundig (og læseværdig). Det fastslås helt overordnet, at det er et *almindeligt princip*, at en part selv bærer udgifterne ved unødvendige sagsskridt (svarende til princippet i retsplejelovens § 318). Voldgiftsretten tager herefter den meget firantede konsekvens af princippet ved at udtale, at det er »den part, der har iværksat et sagsskridt, herunder en skønssag, som har bevisbyrden for, at dette har været nødvendigt.«

Fordi totalentreprenøren ikke kunne bevise, at skønssagen havde været nødvendig – hvilket bl.a. forklares helt lavpraktisk med, at det ikke var totalentreprenøren, der bar bevisbyrden – blev denne pålagt omkostninger.

Afgørelsen er for et civilprocesretligt perspektiv vidtgående. Retsplejelovens § 318 indeholder ikke en bevisbyrde for, at et sagsskridt er nødvendigt (den sanktionerer (klart) unødvendige sagsskridt), og den citerede sætning har efter sin formulering meget vidtrækkende konsekvenser.

Var tvisten opstået inden for rammerne af retsplejelovens § 343, ville det (naturligvis) i første række have forudsat en *anmodning* fra bygherren (og ikke en ny sag), jf. § 343, stk. 3. En dommer ville herefter gå via § 343, stk. 4, og ind i retsplejelovens almindelige omkostningsbestemmelser, hvor det naturlige sted at starte ville være med en henvisning til retsplejelovens § 314 (sager, der hæves). Bestemmelsen skal efter dens forarbejder anvendes efter samme principper, som gælder ved sager, der afsluttes – og altså som udgangspunkt med et *cost follows the event* princip. Med støtte i praksis vedrørende denne bestemmelse kunne man så fastslå, at skønssagen, når denne – uden særlig anledning – hæver skønssagen, må anses for tabende part.

Resultatet ville altså nok være det samme, men begrundelsen ville være væsentligt anderledes.

FM 2024.10 – sagsomkostninger efter delhovedforhandling

I en erstatningssag havde retten udskilt spørgsmålet om ansvar til særskilt behandling og afgørelse, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1 og 2.

Byretten frifandt under denne sag den påståede skadevolder og tilkendte omkostninger med 25.000 kr., hvilken afgørelse skadevolderen kærede.

Som begrundelse for afgørelsen havde byretten anført (og det synes jeg er værd at citere), at »[s]agen er afgjort efter en delhovedforhandling, og uanset sagens værdi bør det faktum, at det alene har været nødvendigt at behandle spørgsmålet om ansvarsgrundlaget tælle i nedadgående retning ved fastsættelse af sagsomkostninger.«

Det citerede er efter min opfattelse ikke fuldstændig korrekt. Når sagens værdi kan opgøres (og det skal den jo bl.a. af hensyn til beregning af retsafgift), danner denne værdi udgangspunkt for udmåling. Det er så rigtigt, at vi har praksis fra Højesteret der siger, at delhovedforhandling af et helt afgrænset spørgsmål kun bør føre til lavere omkostninger, jf. senest Højesterets dom af 12. november 2021 (O.W. Bunker-komplekset. Dommen er analyseret i Almanakken 2021 s. 179) og navnlig den deri citerede U 2013.2103 H.

Disse sager vedrørte imidlertid meget begrænsede spørgsmål, som i og for sig ikke havde noget at gøre med sagens genstand (hhv. res judicata og formalitetsindsigelser mod stævning og værneting). Hertil kommer, at begge sager havde en ”meget stor sagsgenstand” og derfor ikke var dækket af landsretspræsidenternes notat om sagsomkostninger. De var i stedet omfattet af præjudikat i U 2021.215 H, hvori det er fastslået, at der i sager med stor sagsgenstand ved udmålingen af sagsomkostninger skal foretages et skøn under hensyn til bl.a. sagens omfang og karakter samt til det arbejde og ansvar, der for advokaten har været forbundet med sagen.

Hertil kommer – hvad der efter min opfattelse også er relevant i denne sammenhæng – at Højesteret i andre sammenhænge har opstillet en præsumption for, at netop ansvarsspørgsmålet (og undertiden årsagssammenhæng) udgør tyngdepunktet i sager om personskade, jf. f.eks. U 2021.1751 H. Det er derfor, vi har en praksislinje, der tilkender skadelidte omkostninger selv ved relativt lave medholdsprocenter. Samme logik må føre til, at man (så meget desto mere) udmåler nogenlunde takstmæssigt i personskadesager, selvom de afgøres alene efter hovedforhandling af ansvarsspørgsmålet.

Sådan så landsretten da også sagen – og min lange analyse ovenfor er derfor primært medtaget, fordi jeg mente at kun-

ne bidrage til den underliggende analyse af det efter min opfattelse rigtige resultat.

»Det forhold, at sagen er sluttet efter delforhandling om et tvistepunkt mellem parterne, berettiger ikke i sig selv til, at beløbet fastsættes under intervallet.«

Præcis. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, skal vi blive i intervallet – og sagens begrænsede omfang må så indgå ved udmålingen *indenfor dette interval*.

U 2024.3049 H – om retsplejelovens § 312, stk. 3

I en noget speciel sag ønskede en forfatter at få udleveret og/eller destrueret alle ved PET og andre myndigheder opbevarede kopier af hans dagbøger, der for godt 40 år siden var blevet konfiskeret under en sag om formodet samarbejde med KGB.

Heri fik han ikke medhold, men Højesteret fandt, at sagen havde haft principiel betydning, navnlig for forståelsen af arkivloven, og ophævede derfor sagens omkostninger.

Afgørelsen er et fint eksempel på et typeområde for retsplejelovens § 312, stk. 3; sager anlagt af privatpersoner mod myndigheder om principielle lovforklæknings spørgsmål, som kan få generel betydning for en lovs anvendelse.

FM 2024.11 – fri proces kunne ikke begrænses til arbejde udført efter beslutningen om at tilkende en part fri proces

En lidt lang overskrift, som jeg tilmed har stjålet direkte fra tidsskriftet. Men den siger også det hele.

Familieretten havde truffet afgørelse om fri proces, men begrænset denne til tiden efter beslutningen. Det er der ikke hjemmel til i retsplejeloven – hverken i den konkrete sag eller i øvrigt.

At familieretten havde set anderledes på sagen, er dog på mange måder forståeligt. Ansøgeren havde tidligere søgt og fået afslag, men havde nu en indtægt under den beløbsmæssige grænse. Det er netop i det lys, afgørelsen er interessant; for det giver tyngde til landsrettens præmis om, at en afgørelse om fri proces omfatter hele sagen og derfor (per definition) er tilbagevirkende.

FM 2024.7 – rejseforbehold ophævet

Jeg plejer lige at nævne det, når der trykkes praksis om retsplejelovens § 334, stk. 3 (rejseforbeholdet).

Det var i denne måned tilfældet i denne forældreansvarssag, hvor det for landsretten var afgørende, at klientforholdet var opstået flere år tidligere (under en tvangsfjernelse), og at de forventede meromkostninger var begrænsede.

Øvrige spørgsmål

U 2024.2577 V (FED 2024.19) – inhabilitet (i Retslægerådet)

Sagen er tilladt indbragt for Højesteret, jf. Procesbevillingsnævnets sagsnr. 24/09500.

Vi starter opsamlingskategorien med to sager om inhabilitet. Den første som følge af et medlem af Retslægerådets primære beskæftigelse, og den anden om en dommerfuldmægtig, der havde fået nyt job.

En lægekonsulent ved Ankestyrelsen var som medlem af Retslægerådet inhabil i en sag, hvor Ankestyrelsen var part, uanset at han ikke som lægekonsulent havde behandlet den konkrete sag.

Hvis afgørelsen stadfæstes, indebærer det, at Ankestyrelsens lægekonsulenter aldrig kan medvirke i Retslægerådet vedrørende sager, hvor Ankestyrelsen er part (og måske tillige sager, hvor Ankestyrelsen uden at være part dog er direkte berørt af sagen, fordi styrelsens afgørelse foreligger til prøvelse, sml. U 2011.2002 H, hvor Ankestyrelsen som part blev identificeret med skadelidte, der ikke formelt var part i sagen, i relation til spørgsmålet om edition).

Henset til spørgsmålets store praktiske betydning kan det ikke undre, at vi skal have en afgørelse fra Højesteret.

Landsrettens afgørelse indeholder en grundig og lodig redegørelse for de regler, der direkte og/eller indirekte antages at skulle indgå ved vurderingen. Den er absolut værd at læse, men jeg vil foreløbigt udskyde en grundigere gennemgang heraf, til Højesteret har afgjort sagen.

(OBS: Den pågældende var *koordinerende lægekonsulent*. Det kan vel ikke helt udelukkes, at det skal have en betydning – og der er altså et udfaldsrum for et mindre vidtgående præjudikat. Det bør efter min opfattelse ikke være udslagsgivende, men er værd at holde øje med, når Højesteret træffer afgørelse i sagen).

U 2024.2728 V (TfK 2024.139) – dommerfuldmægtig inhabil

Den anden afgørelse er – hvad TfK-henvisningen også vidner om – en straffesag, men den skal kort nævnes.

En dommerfuldmægtig havde fået job som anklager ved NSK, men var endnu ikke tiltrådt stillingen. Den pågældende kunne derfor ikke være dommer i en sag, hvor NSK var part. Den generelle sætning, der kan udledes af dommen, er vel, at en dommer, der har accepteret et nyt job, ikke den mellemiggende kan dømmes i sager mod sin kommende arbejdsgiver. Det giver jo meget god mening...

U 2024.2557 Ø (FM 2024.21) – fuldbyrdelse af svensk dom

Sagen vedrørte Bruxelles 1-forordningens artikel 45 (der udtømmende angiver grundene til at nægte anerkendelse af en udenlandsk dom), og mere specifikt artikel 45, stk. 1, litra b (kravene til underretning forud for en udeblivelsesdom) og stk. 3.

Landsretten fandt, at da den danske part havde modtaget ankestævning på dansk, og da parten havde nedlagt påstande i den svenske ankesag, måtte sagen anses for forkyndt. Der var med andre ord (ret oplagt!) ikke tale om en sag omfattet af § 45, stk. 1, litra b.

Da dommen ikke stred mod grundlæggende retsprincipper, og da der i henhold til § 45, stk. 3, ikke var grundlag for at prøve den svenske domstols afgørelse af kompetencespørgsmålet, skulle afgørelsen fuldbyrdes.

Publicerede afgørelser

I maj har Ugeskriftet, Fuldmægtigen og de øvrige tidsskrifter trykt følgende afgørelser, der er omtalt i mit nyhedsbrev for april samt tidligere nyhedsbreve som angivet:

- U 2024.2363 H – kære i forbuds- og påbudssag har opsættende virkning for sagsomkostninger
- U 2024.2373 H – salærbeslutning ikke omfattet af anke til Højesteret
- T:BB 2024.341 (U 2024.2015 V, FM 2024.12) – retsplejelovens § 94, stk. 3 gælder ikke i boligretssager

Og så gør jeg lige særskilt opmærksom på, at FM 2024.13 ikke er korrekt kodet sammen med de andre udgivelser af samme afgørelser. Som det fremgår i min omtale ovenfor, er det samme afgørelse, som er trykt i U 2024.2543 Ø, FED 2014.18 og T:BB 2024.503.

Ny litteratur

Jeg holder fast i overskriften, som jeg sidste måned indførte på grund af det store omfang, afsnittet fik. Det er ikke tilfældet i denne måned, men den giver strukturelt god mening.

Det blev i april til en enkelt artikel om et procesretligt emne, nemlig Johan Tufte-Kristensens artikel om partsedition i internt materiale, jf. U 2024B s. 64. Artiklen indeholder en grundig gennemgang af en praksisbestemt begrænsning af editionsreglerne, som er værd at have ved hånden, hvis man selv sidder med spørgsmålet. Og så indeholder den en for teoretikere meget interessant diskussion af begrænsningens *retlige karakter* (afsnit 6), der som anført af forfatteren må antages at kunne få betydning for begrænsningens *virkning*.

Kristian Torp
E, kto@holst-law.com
T, +45 8934 1162
M, +45 3010 2223